

ЖИТТЄВІ ПРАКТИКИ ТА НАУКОВІ СТУДІЇ ПРОФЕСОРКИ СВІТЛАНИ ЩУДЛО

Людмила Сокурянська – докторка соціологічних наук, професорка, в.о. завідувачки кафедри соціології соціологічного факультету, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, віцепрезидентка Соціологічної асоціації України, sokuryanska@karazin.ua

Дуже важко говорити про надзвичайно дорогу тобі людину, яка пішла у вічність. Такою людиною для мене була, є і завжди буде докторка соціологічних наук, професорка і просто світла, доброзичлива, турботлива і чемна людина, неймовірно яскрава особистість – Світлана Щудло, яка називала мене своєю другою мамою.

Ми познайомились з нею чверть століття тому, наприкінці 1999 року, коли Світлана привезла до Харкова свою кандидатську дисертацію, яку вона збиралась захищати у спеціалізованій вченій раді нашого університету. Її науковим керівником був знаний вітчизняний учений, засновник кафедри соціології у Львівському національному університеті імені Івана Франка (1991 р.), доктор економічних наук, професор Хоронжий Андрій Гнатович. Світла пам'ять цій чудовій людині і науковцю.

Хтось із львівських колег порадив Світлані проконсультуватися зі мною щодо тексту дисертації. Текст був гарний, зауваг до нього практично не було, хіба що якісь пропозиції щодо невеличких змін у його структурі. 20 листопада 2000 року Світлана Андріївна блискуче захистила свою кандидатську дисертацію «Соціальний механізм адаптації молоді до ринкових умов (регіональний аспект)» у спеціалізованій вченій раді Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (ХНУ).

Власно, з тих пір ми почали дуже тісно спілкуватися зі Світланою, мабуть, відчувши спорідненість нашого світосприйняття, принципів життя, ставлення до людей, наукових зацікавлень, духовну та душевну спорідненість. Вона приїжджала до Харкова на всі соціологічні заходи, що проводились на базі Каразінського університету. Я була постійною учасницею започаткованої нею Міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжна політика: проблеми та перспективи», яка проходила на базі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (ДДПУ). Разом зі Світланою ми брали участь у численних наукових конференціях, які проводились як в Україні, так і за її межами; опублікували у співавторстві багато наукових статей (див., напр.: [1-6]), здійснили чимало спільних досліджень з польськими колегами, багаторічній співпраці та дружбі з якими я зобов'язана, знов-таки, саме їй; подорожували Польщею, Німеччиною, Францією.

У фокусі наукових зацікавлень Світлани Андріївни протягом усіх років нашої з нею співпраці була як проблематика молоді (згадаємо її кандидатську дисертацію, ініційовану

нею наукову конференцію та численні дослідження повсякденних практик молоді), так і проблематика освіти, в тому числі та перш за все її якості. З огляду на останнє, у мене не було жодних сумнівів, що у центрі уваги докторської дисертації пані Світлани має бути саме ця проблематика. Приїхавши до Харкова десь навесні 2010 року, вона спитала у мене, чи погодилась би я стати її науковим консультантом. Відповідь була очевидною, бо ми обговорювали головні ідеї її майбутньої дисертаційної роботи ще задовго до того, як Світлана вступила до докторантури нашої кафедри. У цьому контексті хочу акцентувати на такій її характеристиці, як неймовірна працьовитість. Вступивши до докторантури, Світлана мала близько 70 відсотків тексту дисертації (як її теоретичної, так і емпіричної частини). Тим не менш вона була у постійному пошуку нових і нових наукових джерел у фондах Центральної наукової бібліотеки нашого університету та бібліотеках інших вітчизняних вишів, Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського, бібліотеках близького та далекого зарубіжжя, була співвиконавицею міжнародних та загальнонаціональних емпіричних досліджень, які проводила наша кафедра, ініціювала та здійснювала власні емпіричні розвідки за темою дисертації. Протягом перебування Світлани в докторантурі ми спілкувались з нею практично кожного дня (офлайн чи за допомогою телефонного або інтернет-зв'язку). Наше спілкування стосувалось не тільки власно наукових питань, але й особистих проблем. Так сталося, що саме у цей період у Світлани були серйозні негаразди в особистому житті. Згодом вона говорила, що витримала всі ці негаразди, в тому числі, завдяки підтримці нашої кафедри соціології, членом якої вона була і залишиться назавжди. Незважаючи на всі ці проблеми, Світлана своєчасно опублікувала монографію «Вища освіта у пошуках якості: quo vadis» [7] та підготувала докторську дисертацію на тему «Якість вищої педагогічної освіти: чинники та механізми забезпечення в умовах сучасного суспільства», яку блискуче захистила 23 квітня 2013 року. Оскільки це було практично напередодні мого дня народження, вона сказала, що це подарунок її другій мамі.

Сьогодні, подумки оглядаючи все, що було зроблено Світланою Андріївною, важко уявити, як можна за таке коротке, але таке яскраве життя пройти такий насичений ініційованими нею подіями локального та (не побоююсь цього слова) світового рівня шлях. Навряд чи я зможу перерахувати все, що було на цьому шляху, але все ж таки спробую.

Навчання на економічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка (1991–1996 рр.) та в аспірантурі при кафедрі соціології цього вишу (1996–1999 рр.); захист кандидатської та докторської дисертацій у спецраді ХНУ імені В.Н. Каразіна (2000 р. та 2013 р.); отримання вченого звання професора (2015 р.); двадцятирічне керівництво створеною за ініціативи тодішнього ректора ДДПУ Валерія Григоровича Скотного кафедрою правознавства, соціології та політології; започаткування (2003 р.) та

проведення щорічної Міжнародної наукової конференції «Молодіжна політика: проблеми та перспективи»; виконання обов'язків головного редактора міжнародного наукового журналу «Молодь у Центральній та Східній Європі. Соціологічні студії» (2014–2018 рр.) та збірника наукових праць «Молодіжна політика: проблеми та перспективи» (2003–2019 рр.), члена редколегій журналу «Український соціум» та «Українського соціологічного журналу», Вісника Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»), а також ще десяти вітчизняних та закордонних наукових видань; керівництво та участь у реалізації масштабних, у тому числі міжнародних, грантових дослідницьких проєктів (серед них: «Сприяння реформам вищої освіти в Україні» (2016–2017 рр.), «Освітні реформи: забезпечення якості в міжнародному контексті» (2017–2018 рр.), «Європейська якість освітніх досліджень для підтримки освітян в Україні» (2017–2020 рр.) та ін.). У 2016 році Світлана стала членкинею спеціалізованої вченої ради з захисту кандидатських дисертацій з соціології у Львівському національному університеті імені Івана Франка; протягом багатьох років вона керувала (на громадських засадах) соціологічною лабораторією, створеною у 2007 році при кафедрі правознавства, соціології та політології ДДПУ імені Івана Франка та Центром моніторингу якості освіти цього університету. За її ініціативи та безпосередньої участі в 2015 році в ДДПУ було розроблено й ліцензовано освітньо-професійну програму з соціології, яка у 2021 році пройшла успішну акредитацію. Світлані належать більше 200 наукових та науково-методичних праць, близько 70 з яких були опубліковані за кордоном; вона є авторкою 15 індивідуальних та колективних монографій (див., напр.: [8-16]).

Як талановита особистість, Світлана була талановитою у всіх сферах своєї діяльності: освітній, науковій, організаційній, громадській. Важко сказати, для розвитку яких із цих сфер вона зробила більше, тим паче, що в її повсякденні всі вони були дуже тісно пов'язані між собою. На мій погляд, найбільш яскраво це поєднання знайшло свій вияв у діяльності створеної Світланою в 2015 році Української асоціації дослідників освіти (UERA), Президенткою якої вона була, та Європейської асоціації дослідників освіти (EERA), до Правління якої вона була обрана в 2017 році. Я безмежно вдячна Світлані за її величезну роботу в Соціологічній асоціації України (САУ), членом якої вона була з 2005 року. У 2011 році вона була обрана до Правління САУ та стала керівницею науково-дослідного комітету з соціології освіти. Її блискучі майстер-класи в межах роботи Школи молодого соціолога САУ завжди викликали великий інтерес слухачів цієї Школи. Завдяки організаторському таланту Світлани на базі ДДПУ імені Івана Франка взимку 2011 року було проведено одну із таких Шкіл. Майстер-класи в рамках цієї Школи проходили в живописному місці – селі Дерезичі поблизу Дрогобича. Насичена наукова програма Школи доповнювалась цікавою культурною

програмою, а саме організованими Світланою екскурсіями до Нагуєвичів – «колиски Франкового генія», музею-церкви Святого Юра, Міжнародної реабілітаційної клініки доктора Козявкіна та музею Бруно Шульца.

Що мене надзвичайно вражало у цій завжди усміхненій, неймовірно енергійній та креативній жінці, так це те, що, щоб вона не робила – проводила навчальні заняття, організовувала наукові конференції, реалізовувала дослідницькі проєкти, керувала роботою кафедри чи асоціаціями дослідників освіти, опонувала дисертаційні роботи, писала наукові праці чи готувала фірмову запіканку – все вона робила із великим задоволенням, заряджаючи оточуючих своїм оптимізмом та невтомною жагою до життя.

Світлану добре знали та шанували не тільки вітчизняні соціологи, але й колеги з Польщі, Угорщини, Німеччини, Австрії, США, Італії, Нідерландів, Великої Британії. У нас з нею було багато спільних наукових закордонних відряджень, як згадувалось вище, ми з нею подорожували Польщею, Німеччиною, Францією, іноді потрапляючи, м'яко кажучи, в не дуже приємні ситуації, про які згодом зі сміхом згадували (див.: [17]).

До останнього подиху Світлана була в строю. Вже під час тієї клятої хвороби, яка забрала її у нас, вона зробила багато публікацій (див., напр.: [6, 18-22]). Коли її перестали слухатись руки, син Сергій зробив для її комп'ютера пристрій, завдяки якому вона набирала текст своїх статей очима. Надіслане мені відео, на якому вона писала очима, дивитися без сліз було не можливо. Незважаючи на хворобу, Світлана була присутньою практично на всіх онлайн-заходах САУ, останнього разу я бачила її на IV Конгресі САУ, який проходив 28–29 жовтня 2021 року. На Харківські соціологічні читання 2022 року «Соціологія на війні: місія та соціальна відповідальність науки» Світлана надіслала тези своєї доповіді на тему «Чи існує солідарність у міжнародному освітньому середовищі відносно санкцій проти Росії». 27 вересня 2022 року, готуючи програму Харківських читань, я, зокрема, вирішувала, в яку секцію доцільніше поставити доповідь Світлани. Саме в цей момент мені зателефонували і повідомили, що її не стало. Нестерпний біль... Я не знаю людини, яка була б так сповнена життям, так любила його, так боролася за нього, як Світлана.

У своїх дослідженнях ціннісних преференцій молоді, зокрема студентської, я спираюсь на концепцію Р. Інглхarta про глобальний ціннісний зсув від матеріалістичних до постматеріалістичних цінностей. Якщо застосувати цю концепцію до світосприйняття та життєвих практик Світлани Щудло, то вона, безперечно, була постматеріалісткою. Світлана прагнула до самореалізації у всіх сферах своєї діяльності: професійній (науковій та викладацькій), організаційній, громадській, сімейно-побутовій тощо. Окрім прагнення до самореалізації, у повсякденних практиках Світлани яскраво проявлялось слідування таким постматеріалістичним цінностям, як участь в управлінні соціальними процесами, гуманізація

міжособистісних відносин, приналежність до групи, якість життя. Мабуть, не випадково у фокусі її наукових зацікавлень була проблематика якості, зокрема якості освіти. Освітня діяльність була не просто її професією, а покликанням.

Ми багато говорили зі Світланою про те, чому саме проблема якості освіти привернула її дослідницьку увагу. Одного разу вона мені сказала: «Знаєте, я просто захворіла хворобою під назвою якість». Невипадково свою монографію «Вища освіта у пошуках якості: *quo vadis*» Світлана починає зі слів відомого голландського дослідника у сфері освіти А. Вроейнстийна: «Сьогодні скрізь ведеться мова про нову хворобу – хворобу якості. Складається враження, що вірус цього поняття вразив увесь світ – з півночі до півдня, із заходу на схід. У наші дні якість перебуває у центрі уваги цілого світу. У всіх сферах суспільства ведуть мову про якість: у промисловості, у сфері обслуговування, медицині і, звісно ж, освіта не виняток... Ведуться дискусії про якість освіти (чи про її відсутність), включаючи і вищу» (цит. за: [7, с. 5]). А далі вона цитує прогноз відомого американського науковця у сфері менеджменту якості, академіка Міжнародної академії якості Джозефа Мозеса Джурана: «XX століття було століттям продуктивності, однак XXI століття буде століттям якості» (цит. за: [7, с. 5]).

Обравши в якості фокусу своїх наукових студій проблематику якості освіти, Світлана виходила із того, що в умовах сучасного світу, який експоненційно, тобто надзвичайно швидко та не передбачувано, розвивається, якісна освіта стає чи не найважливішим ресурсом його самозбереження. На час написання її монографії та докторської дисертації не було ґрунтовних наукових, у тому числі соціологічних, досліджень якості освіти. Поставивши за мету соціологічну концептуалізацію цього феномену, Світлана підкреслювала, що «соціологічна оптика аналізу якості освіти передусім має бути звернена до виявлення того, які вимоги ставлять різні суб'єкти освіти до її якості, які механізми та ступінь впливу виявлених груп інтересів на процес та результат освіти, як співвідносяться вимоги цих груп, наскільки можливим є їхнє узгодження» [7, с. 296–297].

Безперечним внеском Світлани Щудло в розвиток категоріального апарату соціології, зокрема такої її галузі, як соціологія освіти, є сформульована нею дефініція поняття «якість освіти». Згідно з її авторським визначенням цього поняття, якість освіти – це «інтегральна конвенційна характеристика освітнього процесу та його результатів, що виражає ступінь їхньої відповідності очікуванням суб'єктів освітнього процесу (від окремого індивіда до суспільства в цілому)» [7, с. 297].

У пошуках теоретичних засад свого дослідження Світлана, проаналізувавши численні підходи до обраної нею проблематики, дійшла висновку, що найбільш придатним для соціологічного вивчення якості освіти є неоінституціональний підхід. Визначаючи

евристичний потенціал цього підходу до аналізу якості освіти в соціології, вона підкреслювала, що в межах інституціоналізму освіта може розглядатися, «по-перше, як елемент системи соціальних відносин, що взаємодіє з іншими елементами; це передбачає виявлення зв'язків інституту освіти з іншими соціальними інститутами – ринком, культурою, наукою тощо, їхніх функціональних взаємодій; по-друге, як взаємодія різних соціальних суб'єктів у сфері освіти, яка певним чином організована для досягнення цілей і виконання завдань навчання, виховання, розвитку особистості, її соціалізації, професійної підготовки» [7, с. 67]. Ще однією перевагою неоінституціонального підходу до вивчення якості освіти, на думку Світлани Щудло, «є можливість його застосування на декількох рівнях – інституційному, організаційному та індивідуальному. Цей підхід дає змогу відповісти на такі запитання: які закономірності розвитку, вибору та зміни соціальних інститутів; яким чином вибираються ті чи інші організаційні форми залежно від характеру інституційного середовища; які особливості поведінки соціальних агентів у межах різних організацій?» [7, с. 70]. З огляду на це, науковиця робить висновок, що зазначений підхід відповідає сформульованому нею принципу багаторівневого аналізу досліджуваного феномену, а саме його вивчення на світовому (мегасоціальному), національному (макросоціальному), регіональному рівнях, на рівні певного навчального закладу та на індивідуальному рівні.

На мій погляд, великий евристичний потенціал має здійснене Світланою Щудло дослідження якості освіти, зокрема вищої, крізь оптику теорії «інституційних пасток», яка, на думку дослідниці, має велике значення «для осмислення проблем освіти, пояснення неефективності низки освітніх реформ, причин зниження задоволеності якістю освіти» [7, с. 74]. Застосування цієї теорії, а також таких теорій інституціонального підходу, як теорія діалектичного поєднання інститутоцентризму та методологічного індивідуалізму, теорія контрактів та конвенцій та інших дозволило Світлані здійснити ґрунтовний аналіз численних проблем в освітній сфері, а саме: формування цілей освіти, їхній вплив на освітні стандарти, неефективність існуючих механізмів підвищення якості системи вітчизняної освіти, ресурсне забезпечення якості освіти, неоднозначний вплив на неї сучасних інформаційних технологій тощо.

Застосовуючи неоінституціональний підхід до аналізу суб'єктів освітнього простору, Світлана Щудло дещо розширює їхній перелік, виділяючи такі: держава як інститут, що визначає політику у сфері освіти, зокрема освітні стандарти; заклади освіти, їхня викладацька спільнота як безпосередні виробники освітніх послуг; студенти/школярі та їхні батьки (перші є безпосередніми споживачами освітніх послуг, батьки – найчастіше інвесторами в освіту дітей); роботодавці як опосередковані (непрямі) споживачі освітніх

послуг; громадські професійні спільноти як суб'єкти, що забезпечують зовнішню оцінку якості освіти; інститути громадянського суспільства, які генерують соціальний запит на освіту, зокрема потребу реалізації нею не тільки економічних, але й соціальних, моральних та духовних функцій (див. про це докладніше: [7, с. 89–94]). Дослідниця акцентує на тому, що «соціологічне вивчення потреб в освіті має здійснюватися з урахуванням позицій усіх соціальних акторів – від окремої особистості до суспільства в цілому» [7, с. 96]. При цьому вона підкреслює особливе значення виявлення ступеню узгодженості індивідуальних потреб з потребами суспільства. На думку Світлани, при вивченні освітніх потреб важливо враховувати, що, «по-перше, потреба діалектично поєднує об'єктивну та суб'єктивну сторони...; по-друге, потреби є динамічними...; по-третє, потреби пов'язані з діяльністю людини та соціальних груп, яка є і їхнім джерелом, і результатом реалізації...; по-четверте, потреби детермінуються характером соціального середовища як сукупності об'єктивних щодо особистості соціальних факторів...; по-п'яте, оскільки потреба виступає джерелом і засобом соціалізації особистості, сприяючи її вдосконаленню, розвитку, вона становить серцевину розвитку освіти...» [7, с. 96].

Обрана Світловою Щудло оптика методології неoinституціоналізму дозволила їй проаналізувати широке коло проблем якості освіти у контексті цивілізаційних змін, зокрема трансформацію цілей вищої освіти в умовах переходу до інформаційного суспільства, що зумовило появу нових моделей якості освіти; соціальні детермінанти якості української системи освіти тощо. За цих умов, на думку авторки, надзвичайної актуальності набуває «завдання підготовки фахівця для динамічного соціуму, готового і здатного до постійного поповнення знань, самоосвіти, конкурентного на ринку праці» [7, с. 154]. У цьому контексті вона підкреслює особливу роль у підвищення якості вітчизняної освіти її інтеграцію до європейського освітнього простору.

Розглядаючи одну з найбільш дискутованих проблем якості освіти, а саме проблему її оцінювання, Світлана насамперед акцентує на складності цього процесу, що зумовлюється відсутністю, по-перше, усталеної системи критеріїв оцінювання; по-друге, «надійної» моделі, з якою можна було б зіставити систему освіти, її процесуальні та результативні складові. В якості такої моделі вона пропонує авторську модель, а саме конвенційну модель якості освіти, побудовану на соціальній стандартизації освіти з врахуванням державних та громадських механізмів оцінювання її якості (див. про це докладніше: [23, с. 421–426]).

І монографія, і докторська дисертація Світлани Андріївни Щудло свідчать про надзвичайно високий рівень її професійної компетентності. Далеко не завжди здобувачі того чи іншого наукового ступеня, обравши для своєї дисертаційної роботи певну теоретичну базу, застосовують її до аналізу отриманих ними емпіричних даних. У роботах Світлани

Андріївни обрана нею теоретико-методологічна оптика дуже яскраво проявляється в інтерпретації великої кількості використаної емпіричної інформації. Це стосується як вторинного аналізу результатів емпіричних досліджень, здійснених іншими українськими та західними соціологами, так і інтерпретації даних її власних емпіричних студій. Саме з позицій неоінституціонального підходу вона аналізує оцінки якості вітчизняної вищої освіти її суб'єктами, громадську думку щодо її рівня, якість підготовки сучасного вчителя у педагогічних вишах України, здійснює аксіологічний вимір освіти тощо.

З огляду на стан освіти в сучасному українському суспільстві, яке наразі переживає жахіття російсько-української війни, не важко уявити широке коло проблем якості вітчизняної освітньої системи, які, безперечно, були б у фокусі уваги професорки Світлани Щудло. Їх дуже багато. Проте, на мою думку, однією із найбільш болючих є проблема якості дистанційної освіти. Про це свідчить не тільки мій особистий викладацький досвід, але й результати численних досліджень, в тому числі проведених кафедрою соціології соціологічного факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна (див., напр.: [24]). Я в жодному разі не проти онлайн-освіти. Вона, безперечно, має свої плюси. Наразі у прифронтових територіях (таких, як Харків та Харківщина) без неї просто не можна було б здійснювати навчальний процес. Так, у Харкові є метрошкола, де заняття проводяться переважно в офлайн-форматі. Але там навчаються лише дещо більше 2 тисяч учнів. Ще однією перевагою дистанційної освіти є можливість запрошувати до викладання тих чи інших навчальних курсів або окремих лекцій відомих науковців з будь-яких куточків світу. Я впевнена, що й після нашої Перемоги саме цю можливість онлайн-навчання будуть використовувати українські освітяни і це, безперечно, буде сприяти підвищенню якості вітчизняної освітньої системи. Проте дистанційне навчання має й суттєві недоліки, адже брак безпосереднього, «живого» спілкування між основними суб'єктами освіти (студентами/школярами та викладачами/вчителями), як засвідчують численні соціологічні дослідження, знижує якість знань, які отримують здобувачі освіти. Це, у свою чергу, може призвести і вже призводить до такої нової форми соціальної нерівності, як освітня нерівність, спровокована відмінностями у якості знань, отриманих у форматі офлайн- та онлайн-освіти. Ми, як підкреслювалось вище, проводили і надалі будемо проводити дослідження з проблематики дистанційного навчання.

Розробляючи разом з колегами програму та інструментарій чергового такого дослідження, я думаю про те, а що б запропонувала, на чому б акцентувала увагу Світлана? Мені дуже не вистачає творчого, наукового, а головну, простого людського спілкування зі Світланою – моєю любою донечкою. Світла пам'ять цій світлій людині. Пам'ять про Світлану назавжди залишиться в моєму серці.

Список використаної літератури

1. Sokuryanska L., Schudlo S. Tożsamość obywatelska oraz plany emigracyjne studenckiej młodzieży wschodniego i zachodniego przygranicza Ukrainy. *Pogranicza i centra współczesnej Europy*. Zielona Góra : Lubuskie Towarzystwo naukowe, 2015 (Transgraniczność w perspektywie socjologicznej. Seria Monograficzna; Tom IX, część 2). pp. 293–309.
2. Сокурянська Л. Г., Щудло С. А., Остроухова Г. С. Феномени громадянської ідентичності у контексті еміграційних прагнень сучасних студентів: порівняльний аналіз студентства східного та західного регіонів України. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. праць*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. С. 334–339. 3
3. Сокурянська Л. Г., Щудло С. А. Шкільна молодь українського пограниччя: перспективи та ризики реалізації життєвих стратегій. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. Вип. 38. С. 35–40.
4. Сокурянська Л. Г., Щудло С. А. Підлітки в пограничному просторі: ціннісні орієнтації та життєві плани. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг: Науково-теоретичний часопис*, 2017. № 4. жовтень-грудень. С. 53–67.
5. Sokuryanska L., Shchudlo S. Youth of the ukrainian borderland in the transition to the knowledge society: values, educational plans, visions of life success. *Rocznik Lubuski*. 2018. Tom 44, Cz. 1. S. 91–107.
6. Дикань Л., Сокурянська Л., Щудло С. Дозвілліє практики підлітків українсько-польського пограниччя: спільне та відмінне. *Польсько-українське пограниччя: етнополітичні, мовні та релігійні критерії самоідентифікації населення : монографія / відпов. ред. І. Патер, упоряд. О. Муравський, М. Романюк; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича*. Львів, 2019. 392 с. С. 340–349.
7. Щудло Світлана. Вища освіта у пошуках якості: quo vadis. Харків-Дрогобич : Коло, 2012. 340 с.
8. Щудло С. Вища школа у формуванні громадянської ідентичності особистості / за заг. ред. Я. Комарницького, С. Щудло. Дрогобич : Ред.-вид. відділ ДДПУ імені Івана Франка, 2012. 232 с.
9. Szczudło S. Młodzież w społeczeństwie ryzyka / Pod red. P. Długosza, M. Niezgody, S. Soleckiego. Krakow : W-wo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2014. 286 s.
10. Transgraniczność w perspektywie socjologicznej Pogranicza i centra współczesnej Europy. *Różnorodność praktyk i teorii Seria Monograficzna. Tom IX, część 2 / Red. Dorota Szaban i in.* Zielona Góra: Uniwersytet Zielonogórski, 2015. S. 293–310.
11. Щудло С. Освітні траєкторії євроінтеграції молоді. Молодь у сучасних євроінтеграційних процесах: правові, історико-політичні та соціокультурні аспекти: колективна монографія / за заг. ред. С. А. Щудло [Я.Комарницький, І. Мірчук, О. Проць та ін.]. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. С. 123–147.
12. Monitorowanie zachowań ryzykownych, zachowań nałogowych i problemów zdrowia psychicznego 15-letniej młodzieży Badania mokotowskie 2004–2016 Badania ukraińskie, obwód lwowski 2016 – Instytut / Redakcja naukowa : Krzysztof Ostaszewski, Warszawa 2017. S. 126–144.
13. Przywództwo nauczycieli / redakcja Joanna Madalińska-Michalak – Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2017. S. 375–408.
14. Zabolotna O., Shchudlo S., Kovalchuk O. Teacher Leadership in Ukraine: the Role of Teachers in School Management and Professional Development / *Teacher Leadership, Foundation for the Development of the Education System, Key Concepts Series, vol. 2*, Warsaw, 2018. P. 354–385.

15. Щудло С., Заболотна О., Лісова Т. Українські вчителі та навчальне середовище. Дрогобич : Трек ЛТД, 2018.
16. Shchudlo, S. Mechanisms for Developing Social Conventions in Higher Education of Ukraine as a Prerequisite of its Quality Assurance / Ukrainian Sociology in the 21st Century: Theory, Methods, Research Results [Monography]. Bakirov V., Golovakha E. (Eds.) , Kharkiv, 2019. P. 503–514.
17. Щудло С. Харків – Дрогобич – Зелена Гура – Париж: незабутні наукові вояжі з Ювіляркою / Vivat, Людмила Георгіївно! : есе /уклад та ред. А.М. Ніколаєвська, В.І. Кутирьова, О.С. Мурадян. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. 72 с. С.66–69.
18. Zabolotna O., Shchudlo S., Medina T., Panchenko I., Kozlov P. Teaching Ukrainian as a Non-Native Language to National Minorities in Ukraine: Challenges for Evidence-Based Educational Policies. Advanced Education. 2019. Special Issue 11. pp. 60–67. DOI: 10.20535/2410-8286.164167 <http://ae.fl.kpi.ua/article/view/164167> (Web of Science Core Collection1)
19. Щудло С., Купрій Т. Соціологічне опитування «Викладач очима студентів» в контексті підвищення якості вищої освіти. European Humanities Studies: State and Society. 2019. № 4. С. 192 – 201.
20. Shchudlo S., Mirchuk I. School environment as a factor of actualization / minimization of adolescents' risky behaviour (according to the survey of Lviv region students). Вісник Харківського університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2020. Вип. 44. С. 59–65.
21. Shchudlo S., Junik W., Mirchuk I., Zelena O. Ukraiński model kształcenia specjalistów w zakresie profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży // W trosce o rozwój i bezpieczeństwo dziecka – aspekty społeczno-prawne [pod redakcją Anny Pawlak Beaty Skwarek Justyny Stadniczeńk]. Warszaw, 2020. Wydawnictwo Akademii Ekonomiczno-Humanistycznej. S. 403–420.
22. Shchudlo S. Antagonizm i pojednanie: polskie i ukraińskie postawy wobec sąsiadów // Kurczewski J. M., Orzechowski P., Shchudlo S. / Ідентичність та соціальна солідарність у Центральній-Східній Європі / Т. Каменська, Я. М. Курчевський, П. Ожеховський та ін. ; за ред. проф. Н. Коваліско, д-ра А. Єкатеринчука, проф. О. Лісеєнко, проф. Р. Радзіка. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка ; Lublin : Wydawnictwo UMCS, 2020. С. 21–49.
23. Щудло С. А. Конвенційна модель якості вищої освіти. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства : збірник наукових праць. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2011. С. 421–426.
24. Шкільна освіта в умовах війни: стан, можливості, обмеження : Колективна монографія / Р. Борисов, О. Голіков, А. Крайнюков, В. Кутирьова, А. Ніколаєвська, Л. Сокурянська / за ред. Л. Сокурянської. Харків : Управління освіти адміністрації Салтівського району Харківської міської ради, 2023. 168 с.